

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра германської і фіно-угорської філології

КУРСОВА РОБОТА

**на тему: «ФОНЕТИЧНІ ЗАСОБИ СТВОРЕННЯ ЕМОЦІЙНОЇ
НАПРУГИ В АНГЛОМОВНИХ КОРОТКИХ ОПОВІДАННЯХ»**

студентки III курсу
групи МЛа 06-21
факультету германської філології
і перекладу
денної форми здобуття освіти
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.041 Германські
мови та літератури (переклад
включно), перша – англійська
освітньо-професійної програми
Англійська мова і література,
друга іноземна мова, переклад
Тавберідзе **Олександр**
Зурабівни

Науковий керівник
кандидат філологічних наук,
доцент **Алексієвець О.М.**

Національна шкала _____
Кількість балів _____
Оцінка ЄКТС _____

КИЇВ 2024

**MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
KYIV NATIONAL LINGUISTIC UNIVERSITY
Chair of Germanic and Finno-Ugric Philology**

Term Paper

**“PHONETIC MEANS OF CREATING EMOTIONAL TENSION IN
ENGLISH SHORT STORIES”**

**Oleksandra Tavberidze
Group MLa 06-21
Germanic Philology and Translation
Department**

**Research advisor –
Assoc. Prof.
OXANA ALEXIYEVETS
CSc (Philology)**

KYIV 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ФОНЕТИЧНИХ ЗАСОБІВ СТВОРЕННЯ ЕМОЦІЙ В ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ	7
1.1. Статус короткого оповідання як жанру та його структура	7
1.2. Емоційна напруга, її сутність і роль у короткій прозі	9
1.3. Мовні засоби вираження емоційної напруги у художньому творі	11
1.4. Роль фонетичних засобів створення емоційної напруги в англomовних коротких оповіданнях.....	13
Висновки до Розділу 1	15
РОЗДІЛ 2. РЕЗУЛЬТАТИ АНАЛІЗУ ВИВЧЕННЯ ФОНЕТИЧНИХ ЗАСОБІВ СТВОРЕННЯ ЕМОЦІЙНОЇ НАПРУГИ В АНГЛОМОВНИХ ОПОВІДАННЯХ	16
2.1. Методика проведення аудитивного аналізу фонетичного дослідження	16
2.2. Результати аудитивного аналізу фонетичних засобів створення емоційної напруги в англomовних коротких оповіданнях	18
Висновки до розділу 2	22
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	23
РЕЗЮМЕ	25
RÉSUMÉ.....	26
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	27
ДОДАТОК 1.....	30

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасна лінгвістика й інтонологія у межах системного комунікативно-прагматичного підходу приділяють значну увагу аналізу особливостей інтонаційного оформлення різних видів текстів. Звукова організація та її вплив на слухача, у цьому контексті, викликають потребу з'ясування функціонування звукової системи у процесі усної репрезентації текстів коротких англomовних оповідань.

За таких умов значущим є вивчення специфіки фонетичних засобів створення емоційної напруги як елемента художнього твору, який має емоційний потенціал і є важливим для розкриття задуму твору.

Проблемами дослідження мовних засобів різних видів в актуалізації описових текстів займалася низка мовознавців, як-от: О.Алексієвець (2002), Г.Бишук (2003), І.Гуменюк (2017), А.Калита (2001), Л.Тараненко (2004), Л.Шваб (2016) та ін. Проте у фонетичній науці затребуваними є знання щодо характеру й особливостей взаємодії фонетичних засобів створення емоційної напруги в англomовних коротких оповіданнях. Цим і зумовлена **актуальність** започаткованого дослідження.

Метою наукової праці є розкриття особливостей усної реалізації емоційної напруги англomовної художньої прози шляхом встановлення закономірностей взаємодії фонетичних засобів її актуалізації.

Досягнення мети передбачає вирішення таких **завдань**:

- уточнити статус короткого оповідання та визначити його структуру;
- здійснити узагальнення результатів наукових досліджень вивчення емоційної напруги в англomовній короткій прозі;
- виявити особливості мовних засобів, які використовуються в англomовних коротких оповіданнях;
- розробити програму і методику експериментального дослідження;
- експериментально встановити фонетичні засоби вираження емоційної напруги та їх вплив на емоційний стан слухача.

Об'єктом дослідження є усна реалізація англомовних коротких оповідань.

Предметом дослідження виступають особливості фонетичного оформлення емоційної напруги в англомовних коротких оповіданнях.

Матеріалом дослідження слугують тексти англійських коротких оповідань загальною тривалістю 180 хвилин. З 12 оповідань виокремлено 40 текстових фрагментів, що містять емоційну напругу (1200 інтонаційних груп тривалістю звучання 2400 секунд)

Методи дослідження. У роботі використано такі методи і прийоми дослідження: лінгвістичне спостереження; моделювання та графічна інтерпретація – при обґрунтуванні специфіки взаємодії інтонаційних засобів в оформленні емоційної напруги; семантичний і комунікативно-прагматичний аналізи для встановлення особливостей інтонаційної організації створення емоційної напруги; зіставлення для реєстрації спільних і відмінних інтонаційних параметрів, притаманних різним способам створення емоційної напруги. Програма й методика дослідження базуються на таких експериментально-фонетичних методах, як: аудитивний аналіз, вимірювання, порівняння й лінгвістична інтерпретація результатів дослідження, кількісному і статистичному методах опрацювання даних.

Теоретичне значення полягає у поглибленні ступеню розробки вираження емоційної напруги в англомовних коротких художніх творах, специфіки її передачі фонетичними засобами. Виявлена номенклатура основних структурних компонентів інтонаційної моделі створення емоційної напруги в коротких оповіданнях може бути використана в дослідженнях з культури мовлення.

Практична цінність дослідження забезпечується можливістю використання його положень, інтонаційних моделей та одержаних результатів при викладанні курсів теоретичної (розділи “Фоностилістика”) і практичної фонетики (розділ “Інтонація мовлення”) англійської мови та в курсах за вибором з інтонаційного оформлення мовлення.

Апробацію основних положень і результатів дослідження здійснено на Міжнародній науково-практичній відеоконференції “Ad orbem per linguas. До світу через мови” (16-17 травня 2024 р., КНЛУ).

Структура роботи співвідноситься з метою і завданнями та складається зі вступу, двох розділів, загальних висновків, резюме і списку використаної літератури.

У **ВСТУПІ** обґрунтовано актуальність обраної теми, визначено мету, окреслено завдання, об’єкт, предмет та матеріал дослідження, визначено основні методи дослідження, теоретичне і практичне значення роботи.

РОЗДІЛ 1 висвітлює основні теоретичні засади дослідження поняття “емоційна напруга”, розкриває загальну характеристику і роль мовних засобів вираження емоцій в художньому творі.

РОЗДІЛ 2 містить практичну частину роботи, у якій досліджуються фонетичні засоби вираження емоційної напруги, наводяться приклади використання мовних засобів для створення емоційної напруги у художніх творах англійської прози.

У **ЗАГАЛЬНИХ ВИСНОВКАХ** подано узагальнення результатів праці та окреслено перспективи подальших наукових досліджень проблеми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ вміщує праці вітчизняних та зарубіжних дослідників (31 позицію).

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ФОНЕТИЧНИХ ЗАСОБІВ СТВОРЕННЯ ЕМОЦІЙ В ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

1.1. Статус короткого оповідання як жанру та його структура

Як відомо, твори художньої літератури поділяються на різні форми і жанри, які визначаються за структурою, обсягом, мовними засобами, тематикою і художнім призначенням.

Відомо, що оповідання – це невеликий прозовий літературний твір, сюжет якого заснований на певному епізоді з життя одного або кількох персонажів (Гром'як та ін., 2007: 509).

Коротке оповідання містить розгорнуту і закінчену оповідь про певну подію, випадок, життєвий епізод. Невеликий обсяг коротких оповідань потребує чіткого, однолінійного сюжету, що змальовує події в житті одного або декількох героїв зі сформованим характером. Як правило, в основі сюжету оповідання змальовується не весь життєвий шлях головного героя, а певний часовий обсяг, що висвітлює конкретну конфліктну ситуацію, у якій розкривається характер протагоніста чи ситуація, у якій він опинився (Волков, 2001:386).

Статус короткого оповідання (або “short story”) як жанру, має за мету висловити увесь задум автора в передачі глибоких емоцій, ідей та подій в обмеженому просторі. І. Безпечний зауважив: “Невеликий обсяг оповідання – не тільки формальна ознака, а й показник його особливої змістовності” (Безпечний, 2009: 274). Дослідниця Клер Хансон зосередилася на такій особливості жанру “short story,” як відносна стилізація (під жарт, фантазію, притчу, містерію або казку). Водночас, під стилізацією розуміється певний ефект історії, що вимагає розуміння на двох рівнях: по-перше, враження від розповіді, яке побудовано на ознайомленні читача із обраним твором; по-

друге, ключовим є дизайн побудови сюжету, який дотримується канонів та їх руйнування (Hanson, 1995: 5–6).

Розглядаючи питання встановлення терміну “short story”, не можна не згадати класика “короткого оповідання” Едгара Алана По, якому належить перша спроба класифікації англомовного короткого оповідання. Е. По стверджує, що коротке оповідання має подібність до роману, як лірика з сюжетною поемою, проте письменник визнає його вищою формою прози порівняно з іншими літературними жанрами (Hanson, 1995: 3–5).

Як зазначив дослідник Пол Марч-Рассел (March-Russel, 2009: 305), термін “short story” вперше було вжито у словнику “The Oxford English Dictionary” у 1877. Поява нового визначення зробила великий внесок у сприйняття літератури наприкінці XIX століття. Відтепер такий жанр ототожнювався з сучасною художньою літературою, що містила нові погляди на культурний, соціальний та економічний аспекти. Слід зазначити, що терміни “коротке оповідання” та “short story” дещо по-різному сприймаються у вітчизняній та англомовній культурі, оскільки проходять через призму індивідуального історично-культурного розвитку. На відміну від західноєвропейської літературної традиції, що під назвою “short story” визначає твори малої жанрової прози, українська література розмежовує два поняття – “новела” і “оповідання”, що є лише певним відображенням концепції “short story”.

Отже, *коротке оповідання* є певною формою художнього літературного жанру, що визначається коротким викладенням подій із життя персонажів, фокусуючись на інтенсивному зображенні конфлікту твору через емоції та ідеї, що прагне розкрити автор у лаконічній формі.

Задля вдалого створення короткого твору треба дотримуватися структури написання оповідання, у якій провідну ідею викладено у чіткій композиційній формі.

Структура оповідання складається з:

- вступу (експозиція), у якому зображуються головні персонажі, час, місце подій та введення в основний конфлікт;
- розвитку подій, де зображені події у творі розвиваються через зростання конфлікту, а головні персонажі стикаються з проблемами, що висвітлюються у сюжеті;
- кульмінації, яка є найвищою точкою напруги в розвитку дії, де вирішується головний конфлікт твору;
- розв'язки, у якій події приходять до заключної частини, підбиваються підсумки та відбувається завершення основної сюжетної лінії.

Правильно сформована структура короткого оповідання надає чітко визначений вектор сприйняття сюжету читачеві, а саме: не заплутаний перебіг подій у тексті та логічний розвиток персонажів у конфліктній ситуації, що висвітлюється у творі.

Отже, коректно побудована структура твору сприяє не тільки логічному розвитку подій та викладенню ідей, а й утримує увагу і викликає інтерес у аудиторії.

1.2. Емоційна напруга, її сутність і роль у короткій прозі

Одним з найважливіших чинників визначення емоційного інтелекту людини в контексті розумної істоти, що перебуває на найвищому щаблі розвитку, є спроможність відчувати великий спектр емоцій. У світі існує велике різноманіття емоцій, проте вчені-психологи виділили основні, перелік яких змінюється залежно від точки зору представників різних шкіл. Одна з найвідоміших класифікацій розроблена американським психологом К. Ізардом, який дослідив такі основні емоційні прояви, як: інтерес, гнів, радість, презирство, сором, здивування, сум, подив, горе-страждання та відраза (Ізард, 2000: 464). Мовознавець В. Сліпецька розглядає емоції, як суто індивідуальний прояв почуттів, зазначаючи, що “вияв емоцій окреслює своєрідний стиль мислення людини і її мовлення” (Сліпецька, 2015: 250–255).

У світі мистецтва емоції відіграють ключову роль, не винятком стала і література. Короткі оповідання є потужним інструментом передачі емоцій, сутності людської природи, що відображаються в різних аспектах життя. Задля відтворення душевних станів людини, письменники часто звертаються до мовних засобів вираження емоцій. Як зазначає О. Калита, “...мовне вираження емоцій у художньому тексті може бути в прямій мові персонажа чи в авторському описі просодії, міміки, жестикуляції, проксеміки персонажа, що переживає ту чи іншу емоцію” (Калита, 2018: 38).

Поряд з передачею емоцій письменники намагаються створити емоційну напругу, яка буде викликати читацький інтерес у хвилюючому очікуванні логічного завершення оповідання. Науковці по-різному трактують поняття “емоційної напруги” в творах. Наприклад, канадський автор шкільних підручників Т. Р. Гед запропонував таке визначення: “Напруга – це почуття читача, яке змушує його читати далі. Напруга з’являється тоді, коли читач невпевнений або не знає, взагалі, які події будуть далі” (Gadd, 2006: 12).

Слід зазначити, що поняття “напруга” і “напруження” не є тотожними, оскільки друге – це психологічний стан, у якому перебуває людина, тоді як перше слугує засобом створення зростаючого інтересу у читача. З точки зору текстового аналізу напруженість розглядається, як особлива стратегія оповіді, що викликає певний емоційний стан у людини, сприяючи утриманню та посиленню його пізнавального інтересу (Лещенко, 2018: 120). Водночас, “напругою” називають зростаючий інтерес, який дає відчуття тривожної невизначеності, розбурхує емоційне та критичне мислення, викликає бурхливий потік емоцій у свідомості читача.

Отже, можна зробити висновок, що на відміну від логічних процесів мислення, емоційна напруга у короткій прозі вживається задля віддзеркалення душевного стану людини; вона створює особливий акцент на проблемі конфлікту, поглиблює здатність читача співпереживати героям твору і переживати драматичні моменти через призму занепокоєння і сприйняття внутрішніх та зовнішніх подразників оточуючого навколишнього середовища.

1.3. Мовні засоби вираження емоційної напруги у художньому творі

Мова будь-якого народу світу пронизана певним емоційним забарвленням, яке відображає культуру, особливості менталітету та сам спосіб життя, як такий. Ще з давніх часів люди навчилися закарбовувати емоції в мовних одиницях. З одного боку, враховуючи особливість людської природи, ми розуміємо, що емоції є універсальним засобом передачі почуттів, який властивий усім людям незалежно від їх національної специфіки; з іншого боку, спосіб передачі мовних засобів є унікальним для кожної мови.

Оскільки мова є абстрактною системою, що перебуває у неперервному розвитку, вона містить різноманітні засоби вираження емоцій на декількох рівнях: фонетичному, синтаксичному, лексичному та морфологічному. Таким чином, для створення автором бажаної емоційної напруги у художньому творі, використовуються певні мовні засоби, які максимально точно передають емоційний настрій всього тексту.

Досліджуючи засоби інтенсифікації мовлення, О. М. Алексієвець зазначає, що у ситуації емоційної напруги використовуються такі мовні засоби, як слова з виразною конотацією, підсилювальні частки та інші лексико-граматичні засоби (Алексієвець, 2002: 18–32). Зокрема, лексичні засоби вираження емоційної напруги вміщують іменники, прикметники, прислівники та дієслова, що описують емоційний стан головних героїв. Наприклад, у реченні з твору “The Chimes” Ч. Дікенса ““*Unnatural and cruel!*” *Toby cried*” (Dickens, 2021: 51) емоційна напруга передається через сильні негативні емоції, що виражені прикметниками-інтенсифікаторами “*unnatural*” і “*cruel*”; в реченні ““*How dreadfully savage!*” *exclaimed Alice.*” негативна емоція напруги, яка передає несхвалення та шок виражена прислівником “*dreadfully*”, що підсилює глибину емоційної реакції головної героїні твору “Alice’s Adventures in Wonderland” (Керролл, 2019: 82).

Грамматичні засоби мови підсилюють емоційну напругу за допомогою інверсії, повторів, окличних речень та емпатичного вживання дієслова “do” (Алексієвець, 2002: 21-29). В уривку з твору “The Chimes” “...and when she

had remembered Meg's name, "Dearly, Dearly" – so her words ran – Trotty heard her stop and ask for his" (Dickens, 2021: 50) емоційна напруга передається через повторення "*Dearly, Dearly*", що підсилює відчуття туги і прихильності.

Фонетико-графічні засоби використовують одночасне застосування знака оклику та питання або потроєння знаку оклику в реченні; емоційний наголос та інтонацію; виділення шрифту в тексті. Наприклад, у реченні "*You MUST remember,*" remarked the King, "*or I'll have you executed*" (Керролл, 2019: 138) модальне дієслово "MUST" виділено великими літерами задля надання особливого відчуття важливості та авторитету персоні короля. Проілюструємо це також у реченнях «*I wonder what they WILL do next!*» (Керролл, 2019: 44 с.); "*Well, I should like to be a LITTLE larger, sir, if you wouldn't mind,*" said Alice... (Керролл, 2019: 56).

Невід'ємними засобами для створення емоційної напруги у творі виступають різноманітні художні одиниці виразності та стилістичні прийоми:

- Епітет: художній засіб для насиченого опису предметів, подій, якості явища (Білодід, 1970–1980: 484) "*And what an utter intellectual stagnation it reveals!*" (Wilde, 2022: 107); "*Mysterious and awful figures!*" (Dickens, 2021: 57).

- Метафора: художній засіб, який переносить ознаку одного предмета на інший (Білодід, 1970–1980: 687) (*His eyes were an ocean of hope; the city was a jungle of concrete for busy people*).

- Порівняння: один із видів тропів, який полягає у зіставленні одного предмета або явища з іншим (Білодід, 1970–1980, Т. 8.: 258–259) "*She makes them as responsive as a violin*" (Wilde, 2022: 87).

- Повтор: стилістична фігура мови, що полягає у повторенні звуків, слів або висловів для творення експресивного ефекту у художньому творі (Українська енциклопедія, 2000: 459) "*Toby Veck, Toby Veck, waiting for you Toby!*" (Dickens, 2021: 51).

Отже, спираючись на ці засоби вираження емоційної напруги у художніх творах, автор доносить до усвідомлення читача глибокі почуття, переживання

й правильно змальований емоційний фон подій і явищ, що розгортаються у тексті.

1.4. Роль фонетичних засобів створення емоційної напруги в англомовних коротких оповіданнях

Ключову роль у створенні емоційної напруги у коротких художніх оповіданнях відіграють фонетичні засоби, що відтворюють атмосферу, настрій, глибокі переживання та емоції героїв твору.

Фонетичні засоби вираження емоцій можна розглядати на сегментному і супрасегментному рівнях.

На сегментному рівні фонетичні засоби створення емоцій виражаються через такі одиниці мови, як звуки, синтагми, склади, фонетичні слова, фонетичні синтагми та фрази, що розміщені у лінійній послідовності і утворюють звуковий ланцюг (Караман, 2011: 79).

Не дивлячись на те, що звук є мінімальною фонетичною одиницею, яка не містить семантичного значення, перебуваючи у художньо-наповненому мовленні, створює певне емоційне забарвлене середовище (Кузенко, 2000: 77).

На супрасегментному рівні важливим фонетичним засобом передачі емоційного стану є інтонація. Інтонація збагачує висловлення емоційною насиченістю та може виступати індикатором психічного стану людини. Основними компонентами інтонації є: мелодика, гучність, фразовий наголос, тембр, темп, паузи та ритм. Кожен із компонентів інтонаційної системи несе певне семантичне навантаження (Кузенко, 2000: 77).

Варто зазначити, що “супрасегментні особливості звукової матерії мови ще називають *просодичними явищами*, що розглядаються як елементи плану вираження мови...” (Колесник та ін., 2015: 79), як от:

- Мелодика – рух висоти основного тону голосу (Колесник та ін., 2015: 79).

- Ритм реалізується через регулярну повторюваність наголошених складів. (Roach, 2009: 107). Правильно розроблена ритмічна впорядкованість

тексту не тільки сприяє утворенню додаткового сенсу в художньому тексті, який прагнув донести автор до читача, а й виступає у ролі компоненту, що підкреслює стилістичну оригінальність твору (Гуменюк, 2017: 52). Як правило, у формуванні ритму всього тексту в творах беруть такі просодичні компоненти, як термінальні тони, тембр, фразовий наголос, темп, паузи, гучність (Вольфовська, 2015: 57–60).

- Темп – швидкість потоку мовлення, яка вимірюється частотою послідовності складів і слів, а також тривалістю пауз між ними (Crystal, 2008: 479). У творах за допомогою темпу можна зобразити швидкість описуваних подій або зробити акцент на мовленнєві характеристики головних героїв (Гуменюк, 2017: 54). Прискорений темп може описувати радісний та енергійний стан людини, тоді як сповільнений темп вказує на меланхолійний або флегматичний характер особи. (Кузенко, 2000: 77).

- Гучність – паралінгвістичний засіб, який виконує семантичну функцію у мовленні. Використання гучності може допомогти слухачу відрізнити головну та другорядну інформацію, ознаменувати початок нової теми і виділити найважливі моменти (Гуменюк, 2017: 53).

- Тембр – якість звуку, яка надає особливі відтінки голосу під час вимови, що накладаються на мелодику та передають емоційний стан мовця (Crystal, 1994: 251).

- Пауза – компонент інтонації, який виникає через акустичне й артикуляційне призупинення мовлення (Гуменюк, 2017: 54-55).

Отже, на сегментному рівні може відбуватися зміна якості звуку та подовження наголошених голосних під впливом емоцій. Тоді як, універсальним засобом передачі емоційного стану та реакцій на супрасегментному рівні є емотивно-просодичне оформлення висловлювання (Кузенко, 2000: 77).

У коротких оповіданнях перебіг подій відбувається динамічно. Фонетичні засоби виразності вдало сприяють створенню напруженої

атмосфери, естетичній наповненості, насиченості сюжету та емоційному забарвленню слів, з яких складається увесь художній твір.

Висновки до Розділу 1

На основі огляду теоретичних та експериментальних досліджень можна зробити такі висновки: коротке оповідання – це невеликий прозовий твір з чітким, однолінійним сюжетом, що відображає певну ситуацію або епізод з життя одного або декількох персонажів, особливістю якого є передача глибоких емоцій, ідей та подій в обмеженому просторі і часу.

На відміну від логічних процесів мислення емоційна напруга у короткому оповіданні виступає важливою складовою віддзеркалення глибинних емоцій та душевного стану героя, що підсилює значимість головного конфлікту у творі і викликає непідробне зацікавлення у слухача.

За допомогою лексичних, граматичних та фонетико-графічних засобів автор з максимальною точністю передає емоційний стан персонажів, розкриває їх глибинні переживання, викликає інтерес та створює інтригу.

Фонетичні засоби у створенні напруги в коротких оповіданнях є ключовими для підсилення емоційного забарвлення художнього тексту. На супрасегментному рівні важливу роль відіграє інтонація, яка збагачує речення емоційною насиченістю. На сегментному рівні такі одиниці мови, як звук, фонема, їхні сполучення утворюють звуковий потік, що емоційно збагачує та створює динамічну атмосферу у творі.

РОЗДІЛ 2

РЕЗУЛЬТАТИ АНАЛІЗУ ВИВЧЕННЯ ФОНЕТИЧНИХ ЗАСОБІВ СТВОРЕННЯ ЕМОЦІЙНОЇ НАПРУГИ В АНГЛОМОВНИХ ОПОВІДАННЯХ

2.1. Методика проведення аудитивного аналізу фонетичного дослідження

У цьому розділі буде описана методика проведення аудитивного аналізу фонетичного дослідження на основі творчості найвідомішого американського письменника-фантаста, видатного майстра слова Рея Бредбері.

До творчого доробку автора входить низка коротких оповідань, які здобули популярність та читацьку прихильність через створення яскравих образів та загадкової атмосфери. Описуючи несподівані повороти сюжету, психологічні та суспільні аспекти життя своїх персонажів, Р. Бредбері створює емоційну напругу, що залишає глибокий відбиток у свідомості свого читача.

Для дослідження було обрано фрагменти з творів Р. Бредбері “The Witch Door”, “The Veldt”, “The Smile”. У цих оповіданнях емоційна напруга передається через опис оточуючого середовища, таємничих подій, що створюють атмосферу загадковості, елементи містики і фантастики.

Програма фонетичного дослідження

1. Підготовка матеріалу для дослідження.
2. Підбір учасників експерименту серед студентів третього курсу факультету германської філології та перекладу КНЛУ для проведення аудитивного аналізу.
3. Аудитивний аналіз фрагментів текстів, що здійснюють вплив на слухача через емоційну напругу.
4. Лінгвістична інтерпретація та узагальнення результатів фонетичного дослідження.

Методика проведення фонетичного дослідження

Для проведення фонетичного дослідження у творах Р. Бредбері було проаналізовано близько 40 текстових фрагментів, що містять емоційну напругу, яка передається комплексом просодичних засобів.

Підбір учасників для експерименту було здійснено серед студентів третього курсу факультету германської філології та перекладу КНЛУ. Група складалася з 11 осіб, які володіють певними навичками слухового аналізу.

Метою аудитивного аналізу було розкриття особливостей усної реалізації емоційної напруги англомовної художньої прози шляхом встановлення закономірностей взаємодії фонетичних засобів її актуалізації.

У ході проведення аудитивного аналізу учасникам експерименту було запропоновано прослухати відібраний аудитивний матеріал для визначення:

- природності звучання досліджуваного матеріалу;
- наявності емоційної напруги у запропонованих фрагментах, що відображалася в описі характерів персонажів, середовища, де розгортається сюжет та у зображенні містичних і фантастичних елементів.

На наступному етапі учасники аудитивного аналізу встановлювали:
1) тип передшкали; 2) тип шкали; 3) термінальний тон; 4) гучність; 5) темп;
6) тип паузи; 7) ритмічну організацію.

Для опису цих параметрів використовуються такі шкали комплексу перцептивних градацій (Алексієвець, 2002: 63):

Тип передшкали: низька, висока, висхідна.

Тип інтонаційної шкали: поступово спадна ступінчаста, поступово спадна ступінчаста з перерваною поступовістю, низхідна ковзна шкала, низхідна скандентна, висхідна, рівна (низька, середня, висока).

Тип термінального тону: низький спадний, високий спадний, низький висхідний, високий висхідний, висхідно-спадний, спадно-висхідний.

Гучність: висока, підвищена, нормальна, понижена, низька.

Темп: швидкий, прискорений, помірний, сповільнений, повільний.

Пауза: довга, коротка, дуже коротка, пауза хезитації.

Ритм: добре організований, неорганізований.

Кількість прослуховування досліджуваних фрагментів не обмежувалася.

Фонетичне дослідження супроводжувалось опитуванням учасників за вищевикладеними параметрами, оформленням тонограм і таблиць із даними аналізу.

2.2. Результати аудитивного аналізу фонетичних засобів створення емоційної напруги в англомовних коротких оповіданнях

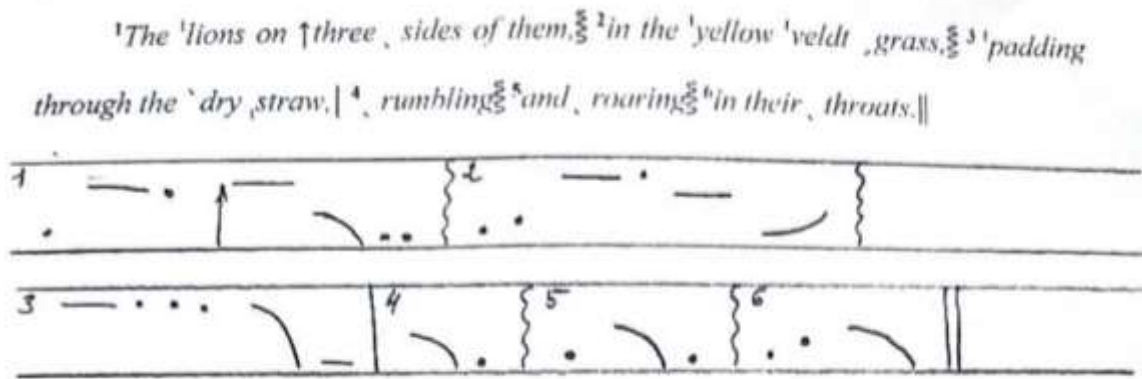
Фонетичне дослідження засобів створення емоційної напруги в англомовних коротких оповіданнях здійснювалось відповідно до розроблених вище програми й методики.

При прослуховуванні аудіоматеріалів, учасники експерименту були схильні до визначення стандарту англійської мови такої варіації, як американська англійська, спираючись на притаманній їй вимову й наголос. Наприклад, у фрагменті з твору “The Witch Door” “*It was a muffled closet shouting and demanding, far away, and a call to be noticed, followed by a silence.*” (Bradbury, 1996: 200) слухачі визначили американську вимову через використання /æ/ у слові *demanding*.

Результати аудитивного аналізу визначення емоційної напруги у коротких англомовних оповіданнях через застосування просодичних фонетичних засобів показали, що стан напруги у висловленнях може передаватися через використання спадних тонів різних висотно-тональних рівнів, специфічність тембру, нормальну гучність, внутрішньосинтагменну паузу перед семантично важливим словом, інтенсифікацію у межах одного слова та в деяких випадках через алітерацію, що виступає фонетичним засобом сегментного рівня. Також загальна виразність емоційної напруги у фрагментах оповідань досягається завдяки коротким інтонаційним групам, що передають насиченість почуттів та додатково посилюють емоційну складову напруженості сюжету.

Наведемо приклади фрагментів з творів Р. Бредбері, у яких чітко простежуються вищеперелічені ознаки просодичного оформлення, що створюють емоційну напругу:

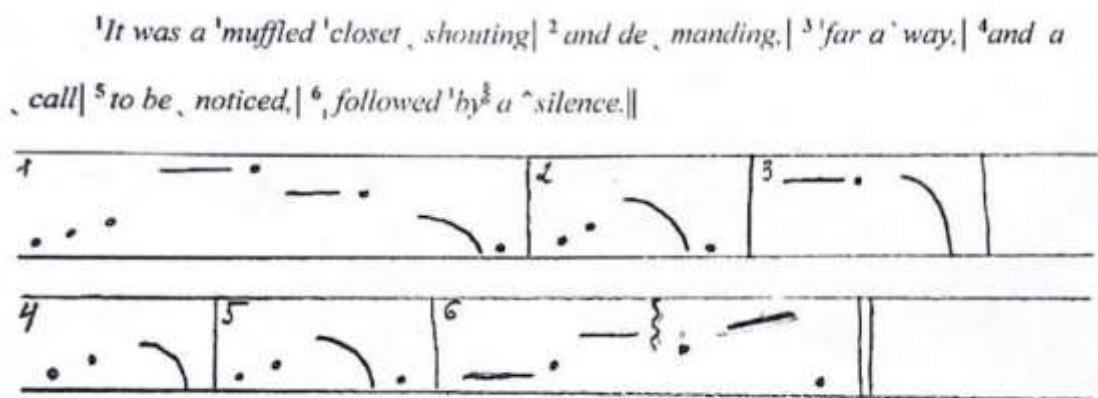
У фрагменті з твору “The Veldt” (Bradbury, 2005: 12) аудитори визначили емоційну напругу через ситуацію, у якій опинилися герої, насування грози та небезпеку перебування у єдиному середовищі з хижими тваринами.

Висловлення актуалізується у шістьох інтонаційних групах. Упродовж уривку спостерігається наростання емоційного навантаження. У першій синтагмі простежується поступово спадна шкала з порушеною поступовістю з підйомом на *↑three*, що інтенсифікує емоційне навантаження. Акцентування на цьому слові дає зрозуміти, що герої перебувають на небезпечній відстані від левів. Перші три інтонаційно-семантичні єдності реалізуються помірним темпом та нормальною гучністю, які дають мовцеві детально описати, а слухачеві уявити повну картину степової місцевості, у якій розгортаються події. Реалізація у коротких інтонаційних групах (4-6) слугує вираженню емоційної напруги разом із певним сповільненням темпу, короткими міжсинтагменними паузами та зниженням гучності. Варто зазначити, що у частині фрагмента “...*through the dry straw, rumbling and roaring in their throats*” емоційній напрузі сприяє фонетичний засіб сегментного рівня – алітерація, яка в цьому випадку виражається через повторення звуку /r/. Окреме емоційне навантаження надається через

специфічність тембру, що реалізується приглушеним та хрипким голосом. Завдяки спадним тонам високого (3) і низького (4-6) висотно-тонального рівня фрагмент відтворює відчуття напруги, страху та неспокою, що супроводжуються небезпечним звуком, а саме риком левів.

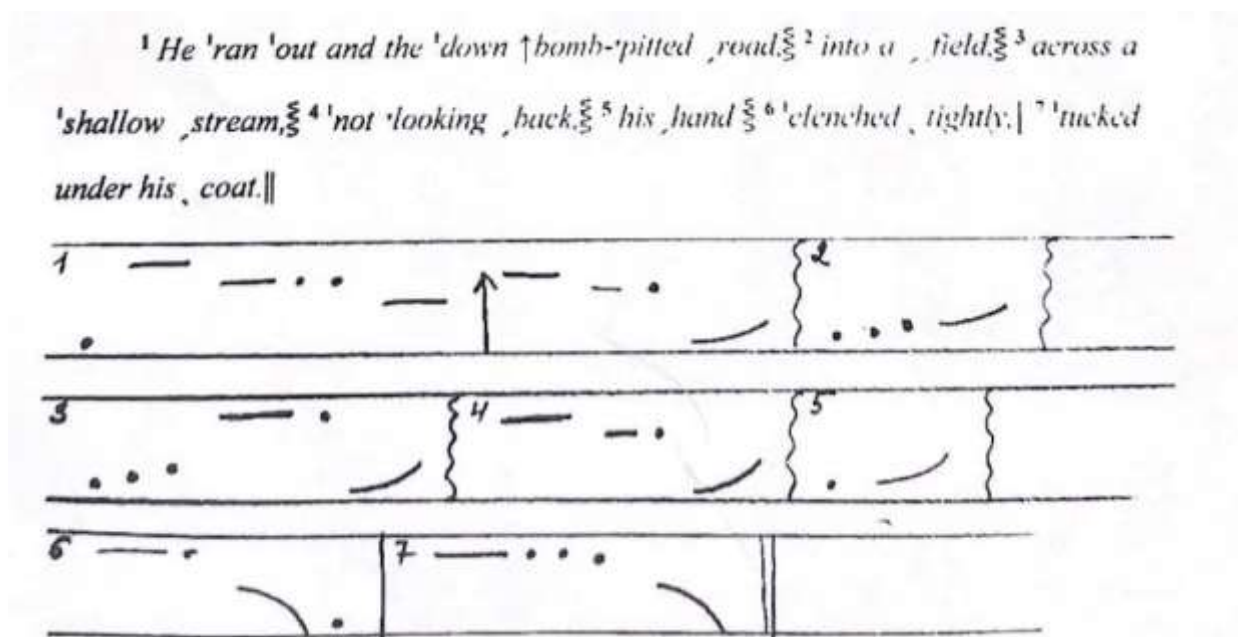
В аналізованому фрагменті з оповідання “The Witch Door” (Bradbury, 1996: 200) реалізовані на різних висотно-тональних рівнях спадні тони у поєднанні з контрастним висхідно-спадним в останній синтагмі сприяють нагнітання ситуації, передачі почуття страху та невизначеності:

Висловлення актуалізується у межах коротких інтонаційних груп (2-6), які передають враження того, що події відбуваються стрімко і можуть мати несподіваний вплив на перебіг описуваної ситуації. Цьому також слугують помірний темп та нормальна гучність, що вказують на внутрішню напругу та тривогу, яка послідовно зменшується, але не зникає остаточно. Спад напруги у шостій синтагмі виступає розв’язкою напруги та очікування, оскільки вона реалізована висхідною ступінчастою шкалою та висхідно-спадним термінальним тоном високого тонального рівня, підсиленням завдяки перцептивній внутрішньосинтагменній паузі перед семантично важливим словом “*silence*”. Така інтонаційна організація разом із сповільненням темпу слугує його виділенню, а також послабленню напруги, контрастуючи з попередніми синтагмами (1-5), у яких вона наростала. Варіативність тембру (1-5) і (6) синтагмах може вказувати на зміну емоційних станів, які виникають у різних частинах фрагмента. У перших п’ятьох інтонаційних групах можемо

спостерігати галас, тоді як у шостій виникає почуття розслабленості та спокою після напруженої розв'язки.

У наступному висловленні з твору “The Smile” (Bradbury, 1959: 97) наростання емоційного навантаження реалізується завдяки коротким інтонаційним групам (2-7) разом із їх актуалізацією висхідними темпоральними тонами низького висотно-тонального рівня (2-5), що передають тривогу та поспішність героя; варіативності темпоральної організації – від прискореного (1) до швидкого (2-4) темпу і коротких пауз, що свідчить про наростання напруги, і далі сповільнення від помірного (5-6) до сповільненого (7) темпу, який вказує на подолання перешкод і розслаблення:

Підсиленню емоційної напруги також слугують спадні термінальні тони низького висотно-тонального рівня у синтагмах (6-7). Така контрастна чи хвилеподібна тональна і темпоральна організація висловлення разом із нормальною гучністю

передали всю емоційну напругу моменту, яка виражається через активні дії та рух героя.

Таким чином, на основі отриманих результатів аудитивного аналізу встановлено, що у висловленнях, які виражають емоційну напругу, переважає спадна ступінчаста шкала (63%) у поєднанні зі спадними тонами на різних висотно-тональних рівнях (58%) та висхідними термінальними тонами

низького висотно-тонального рівня (42%). У результаті дослідження у фрагментах виявлено короткі інтонаційні групи, які у поєднанні зі сповільненим темпом (74%) і короткими міжсинтагменними паузами (81%), нормальною гучністю (79%) створюють атмосферу напруги.

Лінгвістична інтерпретація результатів дослідження показала важливість просодичних засобів мовлення, які посилюють емоційність і виразність тексту.

Висновки до розділу 2

Результати аудитивного аналізу фонетичних засобів у коротких англомовних творах Р. Бредбері дозволили виявити просодичні засоби для створення емоційної напруги. Шляхом експерименту встановлено, що інваріативна інтонаційна модель обраних фрагментів включає: високий і низький початок шкали; поступово спадну ступінчасту шкалу (в деяких випадках з перерваною ступінчастістю); низькі і високі спадні, низькі висхідні термінальні тони, висхідно-спадні тони високого тонального рівня; нормальну гучність; сповільнений темп; коротку міжсинтагменну та перцептивну внутрішньосинтагменну паузи.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

На основі огляду теоретичних та практичних досліджень ми дійшли таких висновків:

1. Коротке оповідання визначається як невеликий прозовий твір з чітким однолінійним сюжетом, що передає певні ситуації та епізоди з життя персонажів, підкреслюючи глибокі емоції у обмежених рамках простору і часу. В англійській традиції коротке оповідання визначається як “short story”. Структура короткого оповідання сприяє логічному розвитку подій, утримує увагу і викликає зацікавленість у читачів.

2. Емоційна напруга у короткій прозі передається через відображення душевного стану героїв, описи зовнішності та атмосфери місця, в якому розгортається сюжет. Вона акцентує увагу на конфлікті та дозволяє відчутти драматичні моменти через тривогу, страх та невизначеність.

3. Завдяки використанню лексичних, граматичних та фонетико-графічних засобів, у творі з максимальною точністю передається емоційний стан персонажів оповідання.

4. Фонетичні засоби вираження напруги реалізуються на сегментному та супрасегментному рівнях. На сегментному рівні такі одиниці мови, як звук, фонема та їхні сполучення, утворюють звуковий ланцюг, що емоційно збагачує атмосферу у творі. На супрасегментному рівні важливу роль відіграє інтонація, яка збагачує висловлення емоційною насиченістю. Тембр, темп, гучність та ритм емоційно забарвлюють текст та підкреслюють стилістичну оригінальність оповідання.

5. Результати аудитивного аналізу фонетичних засобів у коротких англійських творах розкрили провідні просодичні засоби, які формують емоційну напругу. У ході дослідження встановили, що емоційна напруга у коротких англійських художніх творах може передаватися завдяки поступово спадній ступінчастій шкалі, використанню спадних тонів різних висотно-тональних рівнів. Поєднання спадних тонів високого або низького тональних

рівнів з висхідно-спадними сприяють передачі почуття страху, невизначеності та нагнітанню ситуації. Темп, нормальна гучність і специфічність тембру, який реалізується через приглушений та хрипкий голос, сприяють створенню напруги, роблячи висловлення більш виразним. Важливу роль у передачі напруги відіграють алітерація, короткі інтонаційні групи та внутрішньосинтагменні паузи, які допомагають акцентувати увагу на важливих моментах.

РЕЗЮМЕ

Курсову роботу присвячено дослідженню фонетичних засобів створення емоційної напруги в англomовних коротких оповіданнях. У Вступі обґрунтовано актуальність обраної теми, визначено мету, окреслено завдання, об'єкт, предмет та матеріал дослідження, визначено основні методи дослідження, теоретичне і практичне значення роботи.

Розділ 1 висвітлює основні теоретичні засади дослідження поняття “емоційна напруга”, розкриває загальну характеристику і роль мовних засобів у створенні емоційної напруги в художньому творі.

Розділ 2 містить практичну частину роботи, у якій досліджуються фонетичні засоби вираження емоційної напруги. На основі проведеного аудитивного аналізу наводяться приклади використання мовних засобів для створення емоційної напруги в художніх творах.

Ключові слова: коротке оповідання, емоційна напруга, фонетичні засоби, інтонація, аудитивний аналіз.

RÉSUMÉ

The term paper is dedicated to examining the phonetic means of creating emotional tension in English short stories. The introduction substantiates the relevance of the chosen topic, defines the purpose, outlines the tasks, object, subject, and research material, defines the main research methods, theoretical and practical significance of the work.

The first chapter highlights the fundamental theoretical principles of investigating the concept of “emotional tension”, and reveals the general characteristics and role of linguistic means of expressing emotions in a fiction work.

The second chapter comprises the practical part of the work, which examines the phonetic means of expressing emotional tension. Based on the conducted auditory analysis, examples of using linguistic means to create emotional tension in fiction works are given.

Keywords: short story, emotional tension, phonetic means, intonation, auditory analysis.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Алексієвець, О. М. (2002). *Просодичні засоби інтенсифікації висловлювань сучасного англійського мовлення* [монографія]. Тернопіль: “Економічна думка”.
2. Безпечний, І. (2009). *Теорія літератури*. Київ: Смолоскип, 274.
3. Білодід, І. К., Доценко, П.П., & Юрчук, Л. А. (1970–1980). *Словник української мови*. Київ: Наукова думка. Т. 2, Т. 4, Т. 8.
4. Бишук, Г. В. (2003). *Ритмічна модель англійського художнього тексту (експериментально-фонетичне дослідження на матеріалі соціально-психологічних оповідань письменників ХХ ст.)* (Автореферат кандидатської дисертації). Київський національний лінгвістичний університет, Київ.
5. Вольфовська, О. О. (2015). Фоностилістичні особливості промови як різновиду публічного мовлення політиків. *Наукові записки Національного університету “Острозька академія”. Серія: Філологічна*, 52, 57-60.
6. Волков, А. (2001). *Лексикон загального та порівняльного літературознавства*. Чернівці: Золоті литаври.
7. Гром’як, Р. Т., Ковалів Ю. І., & Теремко, В. І. (2007). *Літературознавчий словник-довідник*. Київ: Академія.
8. Гуменюк, І. Л. (2017). *Інтонація пейзажних описів в англійській художній прозі (експериментально-фонетичне дослідження)*. (Кандидатська дисертація). Київський національний лінгвістичний університет. Київ.
9. Ізард, К. (2000). *Психологія емоцій*. Київ.
10. Калита, А. А. (2001). *Фонетичні засоби актуалізації смислу англійського емоційного висловлювання* [монографія]. Київ: Вид. центр КДЛУ.
11. Калита, О. М. (2018). Мовна Експлікація емоційних станів людини у романі Михайла Стельмаха “Хліб і сіль”. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія*, 1, 38.
12. Караман, О. В. (2011). *Сучасна українська літературна мова*. Київ: Літера ЛТД.

13. Керролл, Л. (2019). *Аліса в Дивокраї=Alice's Adventures in Wonderland*. Харків: Фоліо. Серія: Видання з паралельним текстом.
14. Колесник, О. С., Гаращук, Л. А., Гаращук, К. В. (2015). *Теоретична фонетика англійської мови*. Житомир: Вид. ЖДУ імені Івана Франка.
15. Кузенко, Г. М. (2000). Мовні засоби вираження емотивності. *Наукові записки НаУКМА. Філологічні науки*, 18, 77.
16. Лещенко, Г. В. (2018). *Категорія напруженості в англomовному гостросюжетному оповіданні: лінгвокогнітивний аспект* (Кандидатська дисертація). Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Харків.
17. Сліпецька, В. Д. (2015). Вербалізація негативних емоцій: тенденції формування нового мовленнєвого стандарту. *Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія: «Філологічні науки». Мовознавство*, 3, 250-255.
18. Тараненко, Л. І. (2004). Функціонування фонетичних засобів забезпечення зв'язності у прозовій байці. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія: Філологія*, 7 (2), 147-152.
19. *Українська мова: енциклопедія* (2000). Київ: Українська енциклопедія.
20. Шваб, Л. М. (2016). *Фоностилестична домінанта озвученого німецького художнього тексту (експериментально-фонетичне дослідження)* (Автореферат кандидатської дисертації), Київ.
21. Bradbury, R. (2005). *The Veldt*. *The Saturday Evening Post. Gothic Digital Series @ UFSC*.
22. Bradbury, R. (1996). *Quicker than the eye*. Avon Books.
23. Bradbury, R. (1959). *A Medicine for Melancholy*. Doubleday & Company.
24. Crystal, D. (2008). *A Dictionary of Linguistics and Phonetics*. Oxford: Blackwell Publishing.

25. Crystal, D. (1994). *The Cambridge encyclopedia of the English language*. Cambridge: Cambridge University Press.
26. Dickens, C. (2021). *The Chimes*. Kharkiv: Folio World's Classics.
27. Gadd, T. R. (2006). *How to write a composition*. Ontario: S&S Learning materials.
28. Hanson, C. (1995). *Short Stories and Short Fictions*. Basingstoke, United Kingdom: Palgrave Macmillan.
29. March-Russel, P. (2009). *The Short Story: An Introduction*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
30. Roach, P. (2009). *English Phonetics and Phonology A practical course*. Cambridge: Cambridge University Press.
31. Wilde, O. (2022). *The Picture of Dorian Gray*. Kharkiv: Folio World's Classics.

ДОДАТОК 1

Фрагменти результатів аудитивного аналізу створення емоційної
напруги в англomовних коротких оповіданнях

Таблиця 2.2.1

“The Veldt”

Інтонаційна група			1	2	3	4	5	6
Просодичні критерії								
предшкала	низька		X	X			X	X
	середня							
	висока							
тип шкали	рівна	висока			X			
		середня				X	X	
		низька						
	висхідна	висока						
		середня						
		низька						
	низхідна	ступінчаста		X				
		ст з перерваною	X					
		ковзна						X
		скаднентна						
		усічена						
		відсутня					X	
термінальні тони	спадний	екстрависокий						
		високий			X			
		середній підвищений						
		середній понижений						
		низький	X			X	X	X
	висхідний	екстранизький						
		екстрависокий						
		високий						
		середній підвищений						
		середній понижений						
	спадно- висхідний	низький		X				
		екстранизький						
		екстрависокий						
		високий						
		середній підвищений						
		середній понижений						
		низький						
екстранизький								
екстрависокий								

	висхідно-спадний	високий							
		середній підвищений							
		середній понижений							
		низький							
		екстранизький							
	рівний	екстрависокий							
		високий							
		середній підвищений							
		середній понижений							
		низький							
	екстранизький								
паузи міжсинтагменні		внутрішньосинтагменна							
		довга							
		середня							
		коротка				X	X	X	
		перцептивна							
темп		швидкий							
		прискорений							
		помірний	X	X	X				
		сповільнений				X	X	X	
		повільний							
гучність		екстрависока							
		висока							
		підвищена							
		помірна	X	X	X				
		знижена				X	X	X	
		низька							

Таблиця 2.2.2

“The Witch Door”

Інтонаційна група			1	2	3	4	5	6
Просодичні критерії								
предшкала	низька		X	X		X	X	
	середня							
	висока							
тип шкали	рівна	висока			X			
		середня						
		низька						
	висхідна	висока						
		середня						X
		низька						
	низхідна	ступінчаста	X					
		ст з перерваною						
		ковзна						
		скаднен						
		усічена						
		відсутня		X		X	X	
термінальні і тони	спадний	екстрависокий						
		високий			X			
		середній підвищений						
		середній понижений						
		низький	X	X		X	X	
	висхідний	екстранизький						
		екстрависокий						
		високий						
		середній підвищений						
		середній понижений						
	спадно-висхідний	низький						
		екстранизький						
		екстрависокий						
		високий						
		середній підвищений						
	висхідно-спадний	середній понижений						
		низький						
		екстранизький						
		екстрависокий						
		високий						X

	рівний	екстрависокий							
		високий							
		середній підвищений							
		середній понижений							
		низький							
		екстранизький							
паузи міжсинтагменні			внутрішньосинтагменна						
			довга						
			середня	X	X	X	X	X	
			коротка						
			перцептивна						X
темп	швидкий								
	прискорений								
	помірний	X	X	X	X	X			
	сповільнений						X		
	повільний								
гучність	екстрависока								
	висока								
	підвищена								
	помірна	X	X	X	X	X	X		
	знижена								
	низька								

Таблиця 2.2.3

“The Smile”

Інтонаційна група			1	2	3	4	5	6	7	
Просодичні критерії										
предшкала	низька		X	X	X		X			
	середня									
	середня									
тип шкали	рівна	висока								X
		середня								
		низька								
	висхідна	висока			X					
		середня								
		низька		X			X		X	
	низхідна	ступінчаста	X			X			X	
		ст з перерваною								
		ковзна								
		скаднентна								
		усічена								
			відсутня							
термінальні і тони	спадний	екстрависокий								
		високий								
		середній підвищений								
		середній понижений							X	X
		низький								
		екстранизький								
	висхідний	екстрависокий								
		високий								
		середній підвищений								
		середній понижений								
		низький	X	X	X	X	X			
		екстранизький								
	спадно- висхідний	екстрависокий								
		високий								
		середній підвищений								
		середній понижений								
		низький								
		екстранизький								
	висхідно- спадний	екстрависокий								
		високий								
		середній підвищений								
		середній понижений								
		низький								
		екстранизький								
рівний	екстрависокий									

		високий								
		середній підвищений								
		середній понижений								
		низький								
		екстранизкий								
	паузи міжсинтагменні	внутрішньосинтагменна								
		довга								
		середня					X	X	X	
		коротка	X	X	X	X				
		перцептивна								
	темп	швидкий		X	X	X				
		прискорений	X							
		помірний					X	X		
		сповільнений								X
		повільний								
	гучність	екстрависока								
		висока								
		підвищена								
		помірна	X	X	X	X	X	X	X	X
		знижена								
		низька								